

Cerkveni
GLASBENIK

Revija za cerkveno glasbo

POGOVOR
Franjo Mlakar

TOKRAT OBRAVNAVAMO
Anketa med glasbeniki
slovenskih župnij ob sinodi (2)

5

Letnik 115, leto 2022

Oče nemške orgelske romantike

V letošnjem letu se spominjamo 150-letnice smrti znamenitega nemškega orglarja Eberharda Friedricha Walckerja (1794–1872), naslednika in utemeljitelja nemškega orgelskega izročila, ki je s svojimi tehničnimi inovacijami in estetiko zvoka pomembno vplival na svetovno orgelsko kulturo.

Eberhard Friedrich se je rodil 3. julija 1794 v Cannstattu. Večino svojega otroštva je preživel v očetovi orglarski delavnici, kjer je že zgodaj pokazal zanimanje za orglarski poklic. K temu ga je dodatno spodbudil tudi znameniti Abbé Vogler (1749–1814), orgelski virtuoz in eden pomembnejših glasbenih teoretikov 18. stoletja, ki je poleti 1807 obiskal Walckerjevo delavnico v Cannstattu. Ključna izkušnja za očeta in sina je bil preizkus Voglerjevega poenostavitvenega sistema (*Simplifikationssystem*) na orglah mestne cerkve v Cannstattu.

Leta 1820 je delavnico preselil v Ludwigsburg, kjer se je leta 1842 najprej preimenovala v *Walcker und Spaich*, leta 1854 pa v *E. F. Walcker & Cie.* Za časa življenja Eberharda Friedricha je delavnica izdelala 274 orgel. Prvo pomembnejše delo so bile orgle za cerkev sv. Pavla v Frankfurtu (1833, III/74), s katerimi je vzbudil zanimanje širše javnosti. Sledile so orgle v kolegiji cerkvi v Stuttgartu (1839, IV/70), evangeličanski cerkvi v St. Petersburgu (1839, III/63), katedrali sv. Nikolaja v Helsingforsu (1847, III/54), zagrebški katedrali (1855, III/52), največje glasbilo pa je delavnica leta 1857 postavila v glavni cerkvi v Ulmu (IV/100). Omeniti velja še orgle v evangeličanski cerkvi sv. Štefana v Mühlhausnu (1865, III/62), ki so imele kasneje velik pomen za Alberta Schweitzerja.

V Walckerjevi orglarski delavnici so se izučili skoraj vsi pomembnejši nemški orglarji tistega časa, med njimi Johann Nepomuk Kuhn, Johann in Paul Link, Wilhelm Sauer, Georg Friedrich Steinmeyer ter Carl Gottlob Weigle. Njegove inovacije so postale pomemben del orglarstva v 19. stoletju. Izpostaviti velja uporabo principa kombinacije tonov, prvo uspešno menzuriranje razmerij pedalnih 32' registrov, zasnovo samostojnega dovoda sape za register Physharmonika, piano pedal (druga pedalna klaviatura), polkrožno zasnovo igralnika, kolektivne potege za registre (predhodnik crescendo valja), patent za skobeljni stroj za pločevino (1850) ter znano sapnico na stožce. Prve orgle z mehansko

Eberhard Friedrich Walcker (1794–1872).
Vir: commons.wikimedia.org

sapnico na stožce so bile salonske orgle v Ludwigsburgu (1840), temu pa so sledile štiri generacije tehničnega izpopolnjevanja trakture ter sapnice. Orgle v evangeličanski cerkvi v Hoffenheimu (1846, II/27) predstavljajo enega najpomembnejših ohranjenih tehnično zvočnih zakladov nemškega zgodnjemantičnega orglarstva.

Walcker je pomembno vplival tudi na francoskega orglarja Aristida Cavaillé-Colla (1811–1899), s katerim sta si izmenjala nemalo pisem ter se tudi obiskovala. Drug od drugega sta povzemala nove zamisli. Cavaillé-Coll je sprejel osnove Voglerjevega sistema, princip kombinacije tonov ter mehansko sapnico na stožce, ki jo je dvakrat tudi uporabil, Walcker pa je iz Francije prevzel Barkerjev pnevmatični vzvod ter po veliki verjetnosti tudi piščalne uglaševalne izreze (ekspresije).

Kulturna zapuščina orglarske delavnice Walcker, ki jo v dobršni meri pooseblja tudi del slovenske orgelske krajine, je sooblikovala pomen današnjega pogleda na orglarstvo. Konec 19. stoletja je Walcker pomembno prispeval k formiranju nemškega orgelskega združenja (1895) ter z vstopom v 20. stoletje nakazal zanimanje za novo zvočno estetiko. Tradicija Walckerjeve delavnice se je preko več generacij nadaljevala vse do konca 20. stoletja, njen opus pa obsega več kot 5000 glasbil. Iz obdobja Eberharda Friedricha Walckerja je po vsem svetu sicer ohranjenih le 22 orgel, ki nam delno nudijo vpogled v zvočni ideal njegovega časa. Z raziskovanjem ohranjenih dokumentov in zgodovinskih orgel nemškega širšega kulturnega prostora bomo lahko bolje razumeli dogajanje na slovenskih tleh takratnega časa in s tem pomen ter vpliv, ki ga je imel Walcker tako na svetovno kot tudi na slovensko orglarstvo. ■